מגילה

מגילה נקראת *בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר [א]כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו [ב]כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ד °[ג]אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה כיצד חל להיות י"ד בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות ע"ש כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה ומוקפות חומה למחר חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר: **גמ'** מגילה נקראת בי"א מנלן *מנלן כדבעינן למימר לקמן *חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים אנן הכי קאמרינן מכדי כולהו אנשי כנה"ג תקנינהו דאי ס"ד אנשי כנה"ג י"ד וט"ו תקון אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינו אנשי כנה"ג והתנן *[ד]אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין אלא פשיטא כולהו אנשי כנה"ג תקינו היכא רמיזא *אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן אמר קרא °לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם האי מיבעיא ליה לגופיה א"כ לימא קרא זמן מאי זמניהם זמנים טובא ואכתי מיבעי ליה *זמנו של זה לא כזמנו של זה א"כ לימא קרא זמנם מאי זמניהם שמעת מינה כולהו אימא זמנים טובא זמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם תרי ואימא תריסר ותליסר *כדאמר רב שמואל בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי הכא נמי י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי ואימא שיתסר ושיבסר °ולא יעבור כתיב ור' שמואל בר נחמני אמר אמר קרא °כימים אשר נחו בהם היהודים ימים כימים לרבות י"א וי"ב ואימא תריסר ותליסר אר"ש בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי ואימא שיתסר ושיבסר ולא יעבור כתיב ר"ש בר נחמני מ"ט לא אמר מבזמניהם זמן זמנם זמניהם לא משמע ליה ורב שמן בר אבא מ"ט לא אמר מכימים אמר לך ההוא לדורות הוא דכתיב אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה דדריש זמן זמנם זמניהם אבל חכ"א אין קורין אותה אלא בזמנה מיתיבי א"ר יהודה *[ה]אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה רבי יהודה אליבא דמאן אילימא אליבא דר"ע אפילו בזמן הזה איתא להאי תקנתא אלא לאו אליבא דרבנן ובזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן מיהא קרינן תיובתא דרבי יוחנן תיובתא א"ד אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה אבל חכמים אמרו בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה תניא נמי הכי אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה רב אשי קשיא ליה דר' יהודה אדר' יהודה ומוקים

מפרש ואזיל: **לא פחות ולא יותר**. לא פחות מי"א ולא יותר מט"ו: **מימות יהושע**. בגמ' מפרש לה: **אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה**. כלומר מאחר שהמוקפין קורין בט"ו ושאין מוקפין קורין בי"ד הרי הכל בכלל תו היכי הורה אור משכחת י"א י"ב י"ג אלא שהכפרים נתנו להן חכמים רשות להקדים קריאתה ליום הכניסה יום שני בשבת שלפני י"ד או חמישי בשבת שהוא יום כניסה שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט לפי שבתי דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי כתקנת עזרא (ב"ק דף פב·) והכפרים אינן בקיאין לקרות וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיר ולא הטריחום חכמים להתאחר ולבא ביום י"ד ופעמים שיום הכניסה בי"ג ופעמים שהוא בי"א: **חל ארבעה עשר להיות בערב שבת עיירות ומוקפין חומה קורין בו ביום**. שאין קריאת המגילה בשבת גזירה שמא יטלנה בידו וא"ת יאחרו המוקפין עד אחר שבת הוה ליה ט"ז ואמר קרא ולא יעבור: **חל להיות אחר שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה**. דהוה ליה י"א וטפי לא משכחת לה יום הכניסה שלפני פורים מוקדם לו דמיום הכניסה ליום הכניסה לא מקדמינן: **גמ'** **ה"ג מנלן מנלן כדבעינן למימר לקמן וכו'**. והכי פירושא מנלן די"א וי"ב וי"ג חזו לקרייה די"ד וט"ו הוא דכתיב בקרא וקא מהדר גמרא מנלן בתמיה הא לאו תורה היא אלא חכמים הקילו עליהן כדבעינן למימר לקמן: **כדי שיספקו**. שיהו פנויין ביום פורים להספיק צורכי סעודת פורים לבני העיירות: **אנן הכי קאמרינן**. אנן דמיבעיא לן מנלן הכי קאמרינן: **מכדי**. מדהקילו חכמים על הכפרים להקדים על כרחך אנשי כנסת הגדולה שתיקנו בימי מרדכי ואסתר את שמחת הפורים וקריאת המגילה כולהו הני זימני תיקון ונתנו רשות לקרות: **דאי סלקא דעתך**. י"ד וט"ו תקון הכתובין במגילה ותו לא: **היכי אתו רבנן**. דבתרייהו ועקרו תקנתא והתירו להקדים בתמיה: **אלא פשיטא אינהו תקון**. וכיון דאינהו תקון ודאי רמזינהו במגילת אסתר היינו דמיבעיא לן היכא רמיזא ומנלן: **לגופיה**. לי"ד וט"ו המפורשין בספר: **לימא קרא**. את ימי הפורים האלה בזמן דמשמע בזמן המפורש להם: **ואכתי מיבעי ליה**. האי דנקט זמנים לשון רבים: **זמנו**. של מוקפין לאו כזמנו של פרזים דאי כתוב בזמן הוה משמע זמן אחד לשניהן אי בעו ליקרו בארביסר ואי בעו ליקרו

דיו"ד וה"א דומיא דעיקר הזמן דנפקא לן מזמנם הוא דקא מרבה דומיא דידהו: **זמן קהלה לכל היא**. הכל נקהלו להנקם מאויביהם בין בשושן בין בשאר מקומות כמו שכתוב בספר הלכך לא צריך קרא לרבויי שיהא ראוי לקרייה דעיקר הנס בו היה: **ימים כימים**. לעיל מיניה כתיב י"ד וט"ו ישמחו וכתיב כימים אשר נחו בהם היהודים וגו' והוה ליה למיכתב ימים אשר נחו דמשמע הם הם ימים אשר נחו מאי כימים לרבות שנים אחרות כדוגמתן: **לדורות הוא דכתיב**. להכי שייך לישנא דקרא כימים כלומר יעשו לדורות י"ד וט"ו כאשר היה בימי הנס ימים אשר נחו בהם הלכך לא איכא לרבויי מהכא שנים אחרים: **זו דברי ר' עקיבא**. הכי גמיר רבי יוחנן מרביה דמתני' ר"ע אמרה סתימתאה. הרבה סתם משנה סתם ר' שהן דברי ר' עקיבא וי"מ שהיא סתימתאה כל הסתומין תלמידיו היו כדאמר בסנהדרין (דף פו·) סתם משנה ר"מ סתם תוספתא ר' נחמיה סתם ספרא רבי יהודה וכולהו כתימתאי אליבא דר' עקיבא אך קשה בעיני לפרש כן שמצינו בכמה מקומות בשם ר"א בר' יוסי סתימתאי רבי מנחם בר רבי יוסי סתימתאי לקמן בפרק בני העיר (דף כו·*): **אימתי**. הקילו חכמים על הכפרים: **בזמן שהשנים כתיקנן**. שהשנים מתעברות על פי בית דין והחדשים המקדשין בבית דין שולחין שלוחיהן להודיע אימתי הוקדש ניסן ועושין מועדים ע"פ שלוחין: **כששרויין על אדמתם**. והשלוחין מגיעין עד הפסח לקצה ארץ ישראל: **אבל בזמן הזה**. שפסקו כל אלה וישראל נפרדו ולא יגיעו שלוחי ב"ד אצלם הכל צופין למקרא מגילה ואומרים יום י"ד באדר קרינן המגילה כשאמרו לאחר ט"ו יום וט"ו של ניסן עושין פסח ואם תקדים קריאתה יעשו פסח לסוף שלשים יום של קריאה ונמצאו אוכלין חמץ בימים אחרונים (ביום) של פסח: **בזמן הזה נמי איתא להא תקנתא**. דהא רבי עקיבא בזמן הזה [הוה] ואמר במתני' דמקדימין: **אלא לאו אליבא דרבנן**. דהוו מקמי ר"ע אמרה: **מיהא קרינן**. אלמא רבנן נמי דרשי זמן זמנם זמניהם: **איכא דאמרי אמר רבה זו דברי ר' עקיבא סתימתאה**. ולא גרסינן להאי לישנא דדריש זמן זמנם זמניהם דהא רבנן דפליגי עליה נמי דרשי ליה אלא שהחמירו לאחר חורבן משום דמסתכלין בה: **קשיא דר"י**. דהא ברייתא דלעיל אדר' יהודה דמתני' כדמפרש ואזיל:

ואוקי

רבינו חננאל

מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר. והא לא כתב קרא אלא בי"ד ובט"ו והני כולהו מנא לן. ואמרינן כדבעינן למימר לקמן חכמים הקילו על הכפרים שיהיו מקדימין ליום הכניסה וקורין בי"א ובי"ב ובי"ג פי' יום הכניסה יום ב' ויום ה' נקרא יום הכניסה. מפני שנכנסין בני הכפרים בכרכים כדי שיתפללו בצבור ויקראו בס"ת. וביום שנכנסין מספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים ואם חל יום י"ד ביום ג' התירו לכפרים לקרוא המגילה ביום ב' שהוא י"ג לחדש. ואם חל להיות י"ד ברביעי קורין הכפרים ביום ב' שהוא י"ב לחדש. ואם חל י"ד להיות באחד בשבת מקדימין וקורין ביום ה' שהוא י"א לחדש. הקילו עליהן מפני שמספיקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים. ואם יכנסו ביום ג' או ביום ד' מפני קריאת המגילה אינן יכולין לבוא ביום ה' שהוא יום הכניסה וכן דרך זו השמועה. ואקשינן ואיך הקילו חכמים ועקרו י"ד ויום ט"ו שהן תקנת אנשי כנסת הגדולה ותקנו הם י"א וי"ב וי"ג לבני הכפרים. והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו וכו'. ופרקינן הני נמי מסורת היה בידם על פה כי אנשי כנסת [הגדולה] תקנום. מדכתיב לקיים את (דברי) [ימי] הפורים האלה בזמניהם. ולא כתיב זמן או זמנם. דמשמע זמנם של פרזים לא הוא זמן של בן כרך. אלא כתיב זמניהם. דייקינן מינה כי זמנים הרבה תיקנו להן חכמים. והן י"א וי"ב ב' ימים כנגד י"ד וט"ו. אבל י"ג לא צריך קרא לרבויי דהוא זמן קהלה לכל. ולא יתכן לומר ט"ז וי"ז דכתיב ולא יעבור. כלומר אין לו לעבור ולעשות ימי הפורים אחר יום ט"ו ושמואל בר נחמני דייק מכימים לרבות י"א וי"ב כו'. ואידך כימים לדורות הוא דכתיב כלומר כמו הימים אשר נחו בהם עשו אותם נמי פורים. א"ר יוחנן משנה זו מגילה נקראת. בי"א בי"ב כו'. שנעשית סתומה דברי ר' עקיבא הן. אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה והן י"ד וט"ו בלבד. ואותבינן עלה מהא דתניא א"ר יהודה אימתי קורין בי"א בי"ב ובי"ג בזמן שהשנים כתקנן. כלומר בזמן שאין שם שמד. להתבלבל חשבון השנים. וישראל שרוין על אדמתם. אבל עתה אע"פ שבזמן הזה השנים כתיקנן. הואיל ומסתכלין בה אין קורין

עשין ד טור ש"ע א"ח סי' תרפח סעיף א:

ב ב מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ג:

ג ג מיי' שם הלכה ו ז סמג שם:

ד ד מיי' פ"ב מהלכות ממרים הלכה ג:

ה ה מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה ט:

[ועי' רש"י בכורות ל. ד"ה סיתי]

יבמות יג:

[עי' תוס' זבחים פט. ד"ה מנלן וכו' מה שהקשו בסוגיא דהכא והניחו בקושיא]

מו"ק ג: גיטין לו. עדיות פ"א מ"ה ע"ז לו.

[יבמות יג:]

[לקמן ד:]

[גי' רי"ף ואימא תריסר ותליסר י"ג זמן כו' וגי' רא"ש א"ר שמואל בר יצחק י"ג זמן כו']

תענית יח: ע"ש

גליון הש"ס גמ' מתני' אלא שהכפרים כו'. עיין מדרש תנחומא פרשת בראשית פי' חדש בהביא דיני הכניסה: שם ולא יעבור כתיב. לקמן דף ה ע"א:

נג א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ח :

נד ב מיי' פ"ח מהל' מגילה הלכה ד ו ז סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרפח :

נה ג מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' יא סמג לאוין סב טוש"ע י"ד סימן קפ סעיף ו :

נו ד מיימון פ"ח מהל' יום טוב הל' יח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תסח סעיף ג ד :

חלצו ב"ש פוסלין מן הכהונה ובית הלל מכשירין נתייבמו בית שמאי מכשירין ובית הלל פוסלין אע"פ שאלו *אוסרים ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו : **גמ'** אמר רבי שמעון בן פזי מאי טעמא דבית שמאי דכתיב °לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר (דברים כה) חוצה מכלל דאיכא פנימית ואמר רחמנא לא תהיה ובית הלל מיבעי להו לכדרב יהודה אמר רב *דאמר רב יהודה אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה הויה (א) לזר ובית שמאי מי כתיב לחוץ חוצה כתיב ובית הלל כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי דתניא ר' נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה ותנא דבי ר' ישמעאל כגון אלים °אלימה (שמות טו) מחנים °מחנימה מצרים °מצרימה (בראשית יב) °דבלתימה (במדבר לג) °ירושלימה (ב) °מדברה ובית שמאי דרב יהודה אמר רב מנא להו מלאיש זר נפקא ובית הלל נמי תיפוק להו מלאיש זר אין הכי נמי חוצה למה לי לרבות הארוסה ואידך מחוצה החוצה ואידך חוצה החוצה לא משמע להו רבא אמר טעמיהו דבית שמאי **דאין איסור חל על איסור תינח היכא *דנשא מת ואחר כך נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח אלא נשא חי ואחר כך נשא מת אחות אשה קדים כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא : חלצו בית שמאי פוסלים וכו' : פשיטא לאפוקי מדרבי יוחנן בן נורי דאמר *בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות קמ"ל דבית הלל מכשירים : נתייבמו בית הלל פוסלין כו' : הא תו למה לי איידי דתנא חלצו תנא נמי נתייבמו תנן התם *מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר אמר ליה ר"ל לר' יוחנן איקרי כאן °לא תתגודדו (דברים יד) לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא לא תעשו חבורה על מת א"כ לימא קרא לא תגודדו מאי (ג) תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א"ל עד כאן לא שנית *מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א"ל *אמינא לך אנא איסורא *דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן °לקיים את ימי הפורים בזמניהם (אסתר ט) זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא *והתנן (*בלילה) בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמר ליה *התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

מי

חלצו · הצרות מן האחין : ב"ש פוסלין מן הכהונה · שחליצתה חליצה : וב"ה מכשירין · לפי שחליצתן שלא לצורך והרי כחולצת מן הנכרי : נתייבמו · לאחים : בית שמאי מכשירין · אותן לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהן : ובית הלל פוסלין · שנבעלו לאסור להן והנבעלה לפסול לה עשאה זונה והזונה אסורה לכהונה: לא נמנעו כו' · אע"פ שבני הצרה שנתייבמו כב"ש ממזרים [הם לב"ה] שהרי באיסור אשת אח היא עליהם ואשת אח בכרת ובני עריות שהן חייבי כריתות ממזרים הם כדאמרינן בפירקין אפ"ה לא נמנעו ב"ה מלישא נשים מב"ש לפי שהיו מודיעים להם אותן הבאות מן הצרות ופורשים : אלו על גבי אלו. אלו משאילים כליהם לאלו: **גמ'** לא תהיה אשת המת החוצה · החיצונה שהיא נכרית ליבם לא תהיה לזר : מכלל דאיכא פנימית · בההיא קרובה ליבם : שאין קידושין תופסין ביבמה · יבמה שלא חלצה מנין אם נתקדשה לשוק שאין קידושין תופסין (ד) אע"ג דחייבי לאוין בעלמא תפסי בהו קידושין : ת"ל כו' לא תהא בה הויה · אינן תופסין : חוצה כתיב · דמשמע חיצונה : לרבות ארוסה · שאם נתארמלה מן האירוסין צריכה ליבם כנשואה וחוצה משמע חיצונה שלא נתקרבה עדיין לביאה : אין איסור · אשת אח חל על בתו של זה אלא אביה הלכך לא רמיא קמיה ליבומי והוה כמאן דליתא וכן באחות אשה ובכולן והכי מפרשא מילתיה דרבא במסקנא דמילתא ומיהו הא דפריך תינח היכא דנשא כו' לא ידע מילתיה דרבא וסבר דרבא אאחות אשה וכולא בה לאחודייהו קאי שקורבתו ע"י קדושין : דלא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח · והויא כנכרית : פשיטא · כיון דלב"ש זקוקות ליבם פשיטא אם חלצו פסולות ולב"ה כיון דפטרי להו מזיקת יבום אם חלצו כשרות לכהונה דלאו חליצה היא : דר' יוחנן · לקמן (דף יד:) בברייתא : בואו ונתקן לצרות · העריות שיהו חולצות וכיון דבעו חליצה חליצתה פוסלת אפי' לב"ה קמ"ל דב"ה אפי' תקנתא דרבנן לית להו בצרות דליחלצו : וב"ה פוסלין · דזונה היא ופסולה לכהונה אבל מתרומה דבי נשא לא מיפסלה בבעילת כרת אלא בבעילת חלל ונתין וממזר ועובד כוכבים ועבד בפרק אלמנה לכ"ג (לקמן סח:) : לא תעשו אגודות · דנראה כנוהגין ב' תורות כשקורין כפרים את המגילה ביום כניסה ועיירות גדולות בי"ד ומוקפין חומה בט"ו : א"כ לכתוב קרא לא תגודדו · דמשמע לשון גדידה וחבורה : ואימא כוליה להכי הוא דאתא · שלא תעשו אגודות : א"כ לכתוב לא תגודו · מדלא כתיב תגודו לשון אגודה : לא שנית ע"כ מקום שנהגו כו' · היה לך להשיב תשובה זו : אמינא לך אנא איסורא · דאסרי להו רבנן לבני ארביסר דאי בעו למיקרא בחמיסר לא מצו וכן בני ט"ו בי"ד ודמיא לשתי תורות : ואת אמרת לי מנהגא · דהתם לכ"ע שרי ומיהו באתרא דאחמור לא ישנה את דרכו מפני המחלוקת : ופרכינן והתם איסורא ליכא · בתמיה : והא קתני התם בלילה · בליל בדיקת חמץ ב"ש אוסרים וב"ה מתירים לעשות מלאכה ואיכא דעבדי כב"ה ואיכא דעבדי כבית שמאי והרי כאן אגודות : א"ל התם · לא דמי לשתי תורות דהרואה את זה שאין עושה מלאכה אומר דאין לו מה לעשות :

בת

מאי טעמא דב"ש · וא"ת ומאי קבעי ליה °דלמא מוקמי לנרור לכדר"ש (לעיל דף ח:) ועליה לכדרבי ואומר רבינו יצחק משום דמסתברא ליה לדרוש לצרור לענין צרות אי לאו דשמעיה בשום דוכתא דשריא וא"ת אכתי כי דרשי נמי חוצה מכלל דאיכא פנימית נדרוש מלצרור למיסר צרה שלא במקום מצוה וי"ל דליכא למדרש הכי דהא כתיב לגלות ערותה דחדא ולמקום מצוה לא איצטריך דמחוצה נפקא אלא לשלא במקום מצוה : **לכדרב** יהודה אמר רב כו' · ה"ה דמ"ל לכדשמואל דפליג עליה דרב בהאשה רבה (לקמן דף צב: ושם) ומוקי קרא דלנאו הוא דאתא : **כיון** דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי · ואע"ג דכתיב נמי ה"א בתחלה דכתיב החוצה היינו נמי אל החוץ כמו המדברה (שמות ד) דהוי אל המדבר : **לרבות** את הארוסה · אר"י דאיצטריך *לרבויי ארוסה משום דכתיב בית אחיו ובפ"ק דיומא (דף יג.) משמע דבית נשואה משמע : **דלא** אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח · וא"ת כיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם ערוה גופה וי"ל דאיסור אחות אשה מיתלא תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח אתי וחייל הלכך לא פקע*: א) **בית** הלל פוסלים · פי' בקונטרס מכהונה ולא מתרומה וא"ת לומר כן (ה) דמחייבי כריתות זונה היא כדאמרינן בהחולץ (לקמן מד:) גבי הנושא את חלוצתו זונה אסורה בתרומה כמו שנפרש שסבע"ה (ד"ה הכא) ורש"י עצמו חזר בסוף פירקא (דף טו: ד"ה היא עלמה) גבי מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת: **דאמר** רחמנא לא תעשו חבורה על מת · והא דאמרינן בסוף פרק ד' מיתות (סנהדרין דף סח. ושם) גבי ר"ע שהיה מכה עצמו על ר"א שנפטר עד שהיה דמו שותת לארץ ואומר רבינו יצחק דאיכא למימר דדרך שריטה אסר רחמנא דוקא א"נ אתורה היה מצטער כדאמרינן התם הרבה מעות יש לי ואין שולחני כו':

[כך מבואר להדיא בגמ' יומא יג: אלא מעתה ארוסה לא תהייבם [ופ"ש ברש"י] ומשני כש"ס כתובה לרבות הארוסה וכגן מצוה ליישב על תוס' ור"י דלא קאמרי הכי משמיה דגמרא]

[וכ"א בסוגיא דלקמן לב. להדיא ככל מ"ש תוס' הכא ומצוה ליישב]

◆

תוספות ישנים

א) וא"ת מ"ט דב"ה · וא"ל דסברי איסור חל על איסור משום דגלי קרא דלצרור דמשמע שהצרה אסורה דא"כ אמאי אמרינן בכולא תלמודא דאין איסור חל על איסור ניליף מהכא שיחול · ואין סברא לומר דנפלוג כלהו אמוראי דאמרינן אין איסור חל על איסור אבית הלל דסבירא לן הלכתא כוותייהו · וי"ל דודאי סברי ב"ה דאין איסור חל על איסור אכן ידתו ויאמרו דכיון דכן טעמא לא מבניא מידי גבי ערוה כדפרי' איסור אחות אשה מתלא תלי וקאי וכו' מעתה יש לנו לומר צרה כמו כן דהיא חשובה צרת ערוה מקרא דלצרור · וא"כ היא מיתסר מהאי טעמא דפרישית באחות אשה · ותימה לפי פירושא דפרישית לעיל דכל זמן דאיכא לאוקמי לצרור בצרות מוקמינן כיון דליכא קרא לאפוקי וא"כ קשה מאי טעמא דב"ש הלא אין זו רק סברא דאין איסור חל על איסור ומלינו למימר דחייל מקרא דלצרור דמשמע צרות דליכא לאוקמי במלתא אחריתי וליכא שום קרא למעט צרות ולהתירן כ"א הואה סברא דאין איסור חל על איסור · ואין סברא לומר שתדחה הסברא הפסוק כיון דליכא לאוקמי במלתא אחריתי ותירץ הקדוש מרא"ש דאיכא לאוקמי קרא דלצרור כשבאו בבת אחת אשת אח ואחות אשה וכלהו עריות דמתני' נמי משכחת לה בבת אחת כגון בתו שקדש בתו לאחיו פחותה מבת ג' שנים ותלו

ברי"ף ורא"ש לא גו' אוסרים ומתירים בעדיות פ"ד מ"ח

[לקמן לב: ומזכר ג. לקמן מב: לו.]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תהיה הויה וב"ש כצ"ל ותיבת לזר נמחק : (ב) שם המדברה : (ג) שם לא תתגודדו : (ד) רש"י ד"ה שאין קדו' תופסין בה אע"ג דחייבי לאוין בעלמא דליכא כרת תפסי בהו קדו' ת"ל כו' מ"ה לא תהא וכו' תופסין בה כס"ד : (ה) תוס' ד"ה בית הלל וכו' דמחייבי כריתות [illegible] פ' אלמנה דף ס"ח:

[חולין קיג.]

לעיל ח.

[לקמן יד: כז.]

מגילה ב.

פסחים נ.

[נדה סו.]

מגילה ב.

פסחים נה.

[צ"ל הלילה]

שם נה

מי סברת עשו ב"ש כדבריהם לא עשו ב"ש כדבריהם ור' יוחנן אמר עשו ועשו ובפלוגתא [דרב ושמואל] דרב אומר לא עשו ב"ש כדבריהם ושמואל אמר עשו ועשו אימת אילימא קודם בת קול מ"ט דמ"ד לא עשו ואלא לאחר בת קול מ"ט דמ"ד עשו אי בעית אימא קודם בת קול ואי בעית אימא לאחר בת קול אי בעית אימא קודם בת קול וכגון דב"ה רובא למ"ד לא עשו דהא ב"ה רובא ומ"ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא בית שמאי מחדדי טפי ואי בעית אימא לאחר בת קול מ"ד לא עשו דהא נפקא בת קול ומ"ד עשו רבי יהושע היא *דאמר אין משגיחין בבת קול ומ"ד עשו קרינן כאן °לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות אמר אביי *כי אמרינן לא תתגודדו כגון שתי בתי דינים בעיר אחת הללו מורים כדברי ב"ש והללו מורים כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות לית לן בה אמר ליה רבא והא ב"ש וב"ה כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי אלא אמר רבא כי אמרינן לא תתגודדו כגון ב"ד בעיר אחת פלג מורין כדברי ב"ש ופלג מורין כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינין בעיר אחת לית לן בה תא שמע *במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמים בשבת לעשות ברזל במקומו של ר' יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב במקומו של רבי אליעזר אין במקומו של רבי עקיבא לא *דתניא *כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אין דוחה את השבת והאי מאי תיובתא מקומות מקומות שאני °ודקארי לה מאי קארי לה ס"ד אמינא משום חומרא דשבת כמקום אחד דמי קמ"ל ת"ש דרבי אבהו כי איקלע *לאתריה דרבי יהושע בן לוי הוה מטלטל שרגא וכי איקלע לאתריה דר' יוחנן לא הוה מטלטל שרגא והאי מאי קושיא ולא אמרינן (א) מקומות שאני אנן הכי קאמרינן ר' אבהו היכי עביד הכא הכי והיכי עביד הכא הכי רבי אבהו כר' יהושע בן לוי סבירא ליה וכי מקלע לאתריה דרבי יוחנן לא הוה מטלטל משום כבודו דרבי יוחנן והאיכא שמעא דמודע ליה לשמעא ת"ש אע"פ שאלו אוסרים ואלו מתירים לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש אי אמרת בשלמא לא עשו משום הכי לא נמנעו אלא אי אמרת עשו אמאי לא נמנעו בשלמא ב"ש מב"ה לא נמנעו דבני חייבי לאוין נינהו אלא ב"ה מבית שמאי אמאי לא נמנעו בני חייבי כריתות ממזרים נינהו וכי תימא קסברי ב"ה דאין ממזר מחייבי כריתות *והאמר רבי אלעזר אף על פי שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלא לאו שמע מינה לא עשו לעולם עשו דמודעי להו ופרשי והכי נמי מסתברא דקתני סיפא כל הטהרות וכל הטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושים טהרות אלו על גבי אלו

אי

בת קול. בעירובין בפ"ק (דף יג.) יצאה בת קול ואמרה הלכה כב"ה: **דכי הדדי נינהו**. בחכמה: **ר' יהושע היא** · בפ' הזהב: **היו כורתים עצים בשבת לעשות פחמים**. לבו ביום כדי לעשות ברזל איזמל של מילה דקסבר ר"א מכשירי מצוה דוחין שבת כמצוה עצמה: **בשר עוף בחלב**. שהיה דורש בחלב אמו מי שיש לו חלב אמו יצא בשר עוף שאין לו חלב אם והכי אמרי' בפ' כל הבשר: **כלל אמר ר"ע**. לגבי מילה באיסור שבת: **מאי קארי לה**. הא כבר שנו לעיל כי אמרינן לא תתגודדו כו': **מטלטל שרגא**. נר שהדליקו בו בשבת וכבה דסבר לה רבי יהושע כר"ש דלית ליה מוקצה ור' יוחנן סבר לה כר' יהודה דאית ליה מוקצה אפי' שלא מחמת איסור: **והא איכא שמעא**. דרבי אבהו דלא מסיק אדעתיה ומטלטל באתריה דר' יוחנן הואיל וחזי לר' אבהו בעלמא דמטלטל: **בני חייבי לאוין נינהו**. הנך דב"ה שהצרות נישאות לשוק בלא חליצה אפי' לב"ש דאמרי חליצה בעי בלאו בעלמא נינהו לא תהיה אשת המת ואין ממזר אלא מחייבי כריתות כדאמרי' לקמן בהחולץ (דף מט.): **חייבי כריתות נינהו**. כיון דצרת הבת פטורה המייבמה עומד באיסור אשת אח בכרת: **אין ממזר מחייבי כריתות**. אלא מחייבי מיתות ב"ד כגון אמו וחמותו וכלתו וכיוצא בהן וכל הנך דאיסור אחוה לית בהו מיתה: **דמודעי להו**. ב"ש לב"ה דעו שהמשפחה זו מצרת ערוה שנתייבמה באה ופרשו: **ע"ג אלו**. מאהילין כלים אלו לאלו וב"ה מחמירין בטהרות טפי:

ומאי

מי סברת עשו וכו'. תימה שלא הקשה רבי יוחנן נר"ל מההיא דמייתי בסמוך במקומו של ר' אליעזר היו כורתין כו' וי"ל דאין חוששין לדקדק כל כך על דבריו דממילא הוה מוקשה ממגילה כמו שהקשה בעצמו: **לא** עשו ב"ש כדבריהם. תימה הא אשכחן דעשו דהטה ר' טרפון כדברי ב"ש (ברכות דף י:) והלל שהביא עולתו לעזרה וחברו עליו תלמידי שמאי (ביצה דף כ:) ותניא בפרק אלו טרפות (חולין דף מד.) הרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה ומוקי לה קודם בת קול ומיהו בלאו הכי מוכח בשמעתין דעשו: **רבי** יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול. וא"ת ומ"ש דלא קי"ל כבת קול דר"א* אלא אמרינן בכל דוכתי דשמותי הוא ואין הלכה כמותו וכבת קול דב"ה קי"ל דהלכה כב"ה וי"ל משום דבת קול דר"א לא יצאה אלא לכבודו שאמר מן השמים יוכיחו כדאמר התם א"נ בההיא בת קול שהיתה כנגד רבים דרבנן הוו רובא (ב) דודאי אין הלכה אבל כבת קול דב"ה קי"ל משום דהוו ב"ה רובא אלא דב"ש מחדדי טפי וא"ת ודלמא רבי יהושע נמי דוקא התם קאמר דאין משגיחין כדפירשנו אבל בעלמא לא וי"ל מדנקט ר' יהושע האי לישנא ואמר לא בשמים היא ש"מ דבכל דוכתא אית ליה דאין משגיחין: **כי** אמרי' לא תתגודדו כגון שתי בתי דינין בעיר אחת כו'. וא"ת מה תירץ ממגילה דבעיר אחת היו קורין לבני העיר בי"ד ולבני כפרים היו מקדימים ליום הכניסה ואומר הרב רבי חיים (ג) דבני כפרים היו קורין *בעירם כדמוכח בירושלמי והשתא הוו שתי בתי דינים בב' עיירות דבכי האי גוונא לא שייך לא תתגודדו אפילו לאביי והא דקרי ליה יום הכניסה לפי שבעירם היו מתאספים לבא לבית הכנסת בשני ובחמישי לקרות התורה וכן נראה דאמר בירושלמי דבן עיר אין מוציא בן (ד) כפר דכל שאין מחויב בדבר אין מוציא אחרים ידי חובתם וכיון שבני הכפרים היו בקיאים לקרות ודאי היו קורין בעירם: **במקומו** של רבי אליעזר כו'. במתכוין היו מביאים עצמם שיהיו צריכים לכך משום חיבוב מצוה: **לא** הוה מטלטל שרגא. וא"ת התם משום דהרואה אומר אין צריך לטלטל וי"ל דאפילו היה טפל על טליתו לא היה מטלטל: **לא** הוה מטלטל משום כבודו של רבי יוחנן. ואע"ג דבסוף שבת (דף קנו: ושם) פסיק רבי יוחנן כר"ש במוקצה מחמת איסור הכא בהדליקו בו אותה שבת איירי כדפי' בקונטרס דחמיר טפי משום דדחייה בידים אבל אין לפרש דהכא איירי במוקצה מחמת מיאוס דהא מוקצה מחמת איסור חמיר טפי לפירוש ר"ת שפירש בספ"ק דשבת (דף יט: ושם) גבי כרכי דזוזי ועוד דעל מוקצה מחמת מיאוס א"ר יוחנן בפ' כירה (ד' מה:*) אנו אין לנו בנר אלא כר"ש: **בשלמא** ב"ש לא נמנעו כו'. וא"ת ואמאי לא נמנעו משום צרה עצמה כדאמרי' לקמן במתניתין וי"ל דצרה עצמה לא שכיחא כולי האי כמו בני הצרות שהאחת יולדת כמה בנים:

בשלמא

תורה אור

דברים יד

נר מצוה

נג א מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' יד:

נח ב מיי' פ"ב מהל' מילה הלכה ו סמג עשין נח טוש"ע א"ח סימן שלא סעיף ו וטוש"ע י"ד סימן רסו סעיף ב:

[ב"מ נט: ושם]

ברכות נב· עירובין ז· פסחים קיד. ב"מ נט: חולין מד·

שבת קל· חולין קטו.

נ"ל דתנן

שבת מו ע"ש

קידושין עה: [תוספ' פ"א]

[וע"ע היטב תוספות סד"ה אין לנו]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא אמרינן מקומות מקומות שאני: (ב) תוס' ד"ה ר' יהושע וכו' הוו רובא בודאי אין הלכה כבת קול אלא: (ג) ד"ה כי אמרינן וכו' הרב רבי חיים דבני כפרים: (ד) בא"ד דבן עיר אין מוציא בן כפר דכל:

גליון הש"ס

גמ' ודקארי לה מאי קארי לה · כעין זה כתובות דף [illegible]

עיין בכסא"מ דכתב דהוו בשני ב"ד בעיר אחת

שבת קל. פסחים סט. מנחות עב. לו.

תוספות ישנים

אין משגיחין בבת קול · פי' בעירובין: והא איכא שמעתא · פ"ה דמטלטל ליה באתרי' דר' יוחנן ומשני דמודע ליה הוה בכבוד ר' יוחנן ולא הוי מטלטל סבר מקומו ותימה מה ענין זה הקושיא כאן גבי אגודות דבשבת הו"ל למפרך ועוד פשיטא דמודע לשמעתא שיעשה כמותו · ונראה לפרש והא איכא שמעתא שיכבור דאסור לעשות אגודות לפני שראה רבו מטלטל במקום אחד ובמקום אחר לא היה מטלטל · ומשני דמודע ליה לשמעתא ואומר לו לא עשה אגודות דהא שרלית אלא אני מטלטלו במקומו של ר' יוחנן אין זה משום איסור טלטול אלא משום כבודו של ר' יוחנן: בני חייבי לאוין כו' נינהו · וא"ת מאכלת לה דב"ש לב"ה חייבי כריתות [illegible] בני חייבי כריתות נינהו כדפרי':

א) נ"ל ור"ש אמר לקמן דף כח ע"ב שכל שתי אחיות שנעשו צרות זו לזו בזיקה כו'.

תוספות חד מקמאי

ובפלוגתא רב אמר לא עשו ב"ש כדבריהם ושמואל אמר עשו מ"ד לא עשו דב"ה רובא מ"ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא ב"ש מחדדי טפי ואב"א לאחר כך ואמר עשו ר' יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול ומסיק עשו ב"ש כדבריהם ולא הוו מצות אגודות אלא ב"ד אחד בעיר אחת פלגו מורו כב"ש ופלגו מורו כב"ה אבל שתי ב"ד בעיר אחת לית לן בה: